

JONATHAN LITTELL: “DOBROSTIVE”

PIŠE: NATAŠA BARAC

Kada u Francuskoj roman dobije dvije najprestižnije književne nagrade u zemlji: nagradu Goncourt i Veliku nagradu za roman Francuske akademije onda se nesumnjivo radi o izuzetnom djelu. A roman “Dobrostone” Jonathana Littella (izdavač Fraktura, prijevod s francuskog jezika Lea Kovács) stvarno i jest izuzetan po mnogo čemu. Ovaj roman, pun skrivenih i manje skrivenih poruka, nije jednostavan za čitanje, ni po svom sadržaju, ni po svojoj strukturi a opet čitatelja potiče da želi saznati što se sve dogodilo (“ovaj ep zla ujedno je toliko čitak da izaziva ovisnost”). Zbog posebnog stila (ali i vrlo detaljno opisivanih užasa Holokausta) kojim je pisan, to nije roman za one željne jednostavne i lake književnosti.

Sam naslov “Dobrostone” odnosi se na Eshilovu tetralogiju “Orestija” — naime, Erinije ili Furije bile su osvetoljubive božice koje su pratile i mučile onoga tko bi ubio jednog od svojih roditelja. One su progonile Oresta koji je ubio svoju majku Klitemnestru. U to se uključila božica Atena koja je od porote tražila da presudi u slučaju Furija protiv Oresta, te tražila od Furija da se promijene. One su pristale i dobile novo ime Eumenide ili Dobrostone (na francuskom Les Bienveillantes).

Knjiga ima više od devet stotina stranica i podijeljena je na sedam poglavlja, svako poglavlje nosi ime jednog baroknog plesa a narativ svakog poglavlja pod utjecajem je ritma plesa čije ime nosi.

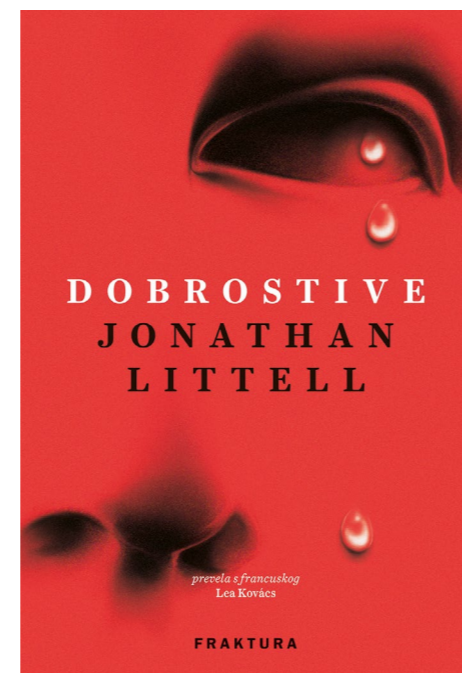
“Dobrostone” su ustvari fiktivna autobiografija Maximilliena Auea, bivšeg SS-ovca francusko-njemačkog porijekla. Narator detaljno opisuje svoj život, sve ono što ga je dovelo do toga da sudjeluje u nekim od ključnih trenutaka Holokausta, te kasnijeg bijega iz Njemačke i novog života u Francuskoj.

Aue se u ratna zbivanja priključio zbog toga što je bježao iz Berlina gdje je bio suočen sa svojom homoseksualnošću. Nakon ratnih vihara i užasnih zločina u Ukrajini, Aue će biti očevicem i posljednje faze borbe za Staljingrad u kojoj će, baš kako i u masakrima, biti više promatrač nego borac. Nakon oporavka u Berlinu i boravka u Francuskoj Aue će biti zadužen na nadgledanje rada koncentracijskih logora te se susresti s nacistima zaduženim za primjenu konačnog rješenja židovskog pitanja. Na stranicama romana čitatelji će upoznati i prilično komplicirani emotivni život i seksualne opsesije Maximilliena Auea. U knjizi se isprepleću stvarni i izmišljeni likovi a ovaj veliki povijesni roman donosni nevjerovatan pregled zbivanja u nacističkoj Njemačkoj pa su tako neki kritičari roman uspoređivali s “Ratom i mirom”.

Knjiga je u Francuskoj doživjela nevjerovatan uspjeh (Littell je zahvaljujući njoj dobio i francusko državljanstvo) a izdavač Gallimard čak je morao obustaviti izdavanje posljednje knjige Harry Pottera kako bi mogao tiskati dodatne primjerkе “Dobrostone”, koje su u Francuskoj u samo godinu dana prodane u više od 700.000 primjeraka.

Jonathan Littell rođen je 1967. u New Yorku i potomak je Židova koji su u SAD emigrirali iz Rusije krajem 19. stoljeća. Kada je imao tri godine preselio se u Francusku gdje je živio dugi niz godina. Knjigu “Dobrostone” napisao je na francuskom 2006. godine, a danas živi u Barceloni. Kako je sam objasnio, inspiraciju za roman dobio je nakon što je vidio fotografiju kako Wehrmacht ubije sovjetsku partizanku Zoju Kosmodeminanskaju, a veliki utjecaj imao je i višesatni film “Shoah” Claudea Lanzmanna.

Ovaj snažan i originalan roman čitatelji neće lako zaboraviti pa je tako jedan književni kritičar dobro napisao da je Littell napisao “izvanredan i višedimenzionalan vodič kroz ljudsko zlo”.

PIERRE ASSOULINE: “KLIJENTICA”

PIŠE: NATAŠA BARAC

Kako bih čitatelje Ha-Kola mogla upoznati s novim i zanimljivim knjigama na hrvatskom jeziku (uvijek se radi o knjigama židovskih ili izraelskih autora ili knjiga sa židovskim temama), za ovaj sam broj Ha-Kola pročitala neke prilično obimne knjige i neke “male” knjige. I upravo to me potaknulo na razmišljanje o tome je li lakše ili teže izreći sve ono što književnici žele s malo ili puno riječi. Ne znam koji je točan odgovor na ovo pitanje. Ali znam da je francuski književnik Pierre Assouline u svom kratkom romanu “Klijentica” (izdavač Tim presse, prijevod s francuskog Dubravka Celebrini) uspio na malom broju stranica napisati pravo remek-djelo. A to sigurno mogu samo najveći.

“Klijentica” je više nego potresan roman o post-ratnoj Francuskoj u kojoj će narator igrom slučaja pronaći detalje o tužnoj priči iz ratnog Pariza kada su susjedi odjednom postali neprijatelji i našli se na suprotnim stranama. Jednom kada se pokrenu kotači ove priče, svi njezini sudionici (pa i oni koji u njoj nisu imali glavne uloge) naći će se suočeni sa svojom prošlošću, s posljedicama onoga što su učinili (ili morali učiniti) a životi će im biti nepovratno promijenjeni. Ponekad je potrebno vrlo malo da se naši životi promijene, samo jedan trenutak, jedan splet nevjerovatnih okolnosti.

Priča koju je otkrio narator (povjesničar koji nema ni imena ni povijesti)

otvorila je rane prošlosti i sva pitanja na koja već desetljećima pokušavamo pronaći odgovore: zašto u teškim vremenima Drugog svjetskog rata veći broj ljudi nije odabrao biti na “strani dobra”? Koliko bi života na taj način bilo spašeno? Narator se muči i s moralnim pitanjima trebaju li oni koji su denuncirali Židove za to odgovarati ali ono što njega najviše muči to je pitanje zašto su denuncirali (i time bili sukrovci ubojstava) one koje su dobro poznavali i s kojima su dijelili živote? Njegov prijatelj François, jedan od potomaka žrtava, suočit će ga s drugim važnim pitanjem: radi li se tu o denuncijaciji ili bi se možda trebalo baviti antisemitizmom?

Radnja ovog romana punog nevjerovatnih obrata gotovo da ima kazališni karakter: smještena je u 15. arondismanu Pariza, u ulici Conception, gdje u susjedstvu već godinama žive i rade dugogodišnji vlasnici triju trgovina: krznarije, cvjećarnice i staklarske radnje. Na ovoj pozornici svoje mjesto ima i lokalni bistro, crkva i autobusna postaja. I cijeli svijet nekoliko obitelji na tom će se malom dijelu glavnog grada Francuske sastati, živjeti i raspasti pod teretom međusobnih odnosa i prošlosti.

“Klijentica” je roman u kojem autor razmišlja o banalnosti zla, to je tok svijesti čovjeka koji postaje opsjednut željom da shvati ono što je teško razumljivo a ta opsesija gurnut će ga s druge strane zrcala. A upravo zrcala imaju, po mom mišljenju, posebnu ulogu u ovom romanu. Zrcala u krznariji u kojoj se klijentice mogu vidjeti iz svih kutova, zrcala u staklarskoj radnji, zrcala kojih nema u

crkvi (“shvatio sam da je crkva jedno od rijetkih javnih mjesta odakle su zrcala prognana”), zrcala koja mogu postati ubojita a čije pucanje u tisuće komadića ostaje zauvijek na našim licima. Zrcala zbog kojih možemo dobiti tzv. “zrcalnu halucinaciju” tako da više sami sebe ne prepoznamo kada se vidimo u zrcalu jer više se ne bojimo “svoje sjene nego svog odraza”.

Pisac i novinar Pierre Assouline je sefardski Židov rođen 1953. godine. Do sada je napisao tridesetak knjiga. Kolumnist je novina *L’Histoire* i *L’Express* te piše dnevni blog “La République des livres”. Predaje kolegije o pisanju i istraživačkom novinarstvu na sveučilištu Sciences Po i član je Akademije Goncourt. Roman “Klijentica” objavio je 1998. godine.